

แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

Management guidelines for leading Buddhist school under Ubon Ratchathani
primary educational service area office 1

จุฑารัตน์ แผ้วไธสง
Chutharat Phaeothaisong
จิราภรณ์ ผันสว่าง

Jiraporn Phansawang
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
E-mail : Jutharat591@gmail.com

Received: 29 February 2024; Revised: 29 August 2024; Accepted: 30 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวม 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามโดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1) การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ด้านกายภาพ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และ ด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านกายภาพ มี 7 แนวทาง (2) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ มี 4 แนวทาง (3) ด้านการเรียนการสอน มี 5 แนวทาง (4) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร มี 5 แนวทาง (5) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ มี 8 แนวทาง

คำสำคัญ : แนวทางการดำเนินงาน, โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study the management for leading Buddhist school under Ubon Ratchatahani Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to study practical the management guidelines for leading Buddhist school under Ubon Ratchatahani Primary Educational Service Area Office 1. Samples were the administrators and teachers, totally 152 in number and 10 interviews. The research instrument for collecting the data was the questionnaire with its reliability at 0.98 and quality-verified interview. The data collected were analyzed by the computer program and the statistical devides composed of Frequency, percentage, mean, standard deviation and content Analysis.

The research results were as follows : 1) The management for leading Buddhist school under Ubon Ratchatahani primary educational service area office 1 follows the guidelines for managing leading Buddhist schools. Overall it is at a high level. When considering each aspect, it was found that It is at a high level in every aspect. When sorting the average values from highest to lowest, they include the behavior of teachers, administrators, and students, the physical aspect, and the promotion of the Buddhist way. Daily Buddhist activities and teaching. 2) The management guidelines for leading Buddhist school under Ubon Ratchatahani primary educational service area office 1. include five guidelines were as follows. (1) the physical aspect, there were 7 approaches, (2) the daily Buddhist activities aspect, there were 4 approaches, (3) the teaching aspect, there were 5 approaches, (4) the behavioral aspect. Students, teachers, and administrators have 5 approaches. (5) In terms of promoting the Buddhist way, there are 8 approaches.

Keywords: Management Guidelines, Leading Buddhist School, Primary Educational

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้เจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ประเทศไทย ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพในการจัดการศึกษาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้าน

คุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ จึงจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า

โรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามพุทธธรรมตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ โรงเรียนวิถิพุทธพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจทางคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และวัฒนธรรมเมตตาเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา ลักษณะโรงเรียนวิถิพุทธ เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างสมบูรณ์การเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงาม และเพื่อให้เห็นอัตลักษณ์ของความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชัดเจน ดังนั้นในปี พ.ศ 2555 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดอัตลักษณ์ “29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ปีที่ 9” เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีอยู่ 5 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านพฤติกรรม นักเรียน ครู ผู้บริหาร 3) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ 4) ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ 5) ด้านการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ออนไลน์) กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายและหลักการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 6 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายโดยแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้ว ให้ชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย โดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูปการศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือในภาครัฐและเอกชนปรับระบบการเรียนการสอนให้หลากหลาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้นำหลักไตรสิกขา หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยนำหลักธรรมมาใช้ในการระบบการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือการจัดเป็นระบบในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญา และการจัดการดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการที่จะศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามแนวคิดหลักที่สำคัญของการจัดสถานศึกษาที่จะดำเนินการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนวิถิพุทธใน 5 ด้าน ของกระทรวงศึกษาธิการได้แก่ 1)

ด้านกายภาพ 2) ด้านพฤติกรรม นักเรียน ครู ผู้บริหาร 3) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ 4) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 5) ด้านการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในสถานศึกษาที่รับผิดชอบ และเป็นแนวทางในการบริหารงาน สำหรับสถานศึกษาที่พัฒนาเข้าสู่โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คนและครูผู้สอนจำนวน 241 คน รวมทั้งสิ้น 259 คน จากจำนวน 18 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครู จำนวน 134 คน รวมทั้งสิ้น 152 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 10 คน ในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 18 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2) ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดแนะและชี้แจงขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์
 - 3) เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้ Google form และสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 10 คน ตามวันเวลาที่นัดหมาย ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ
 - 4) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
 - 2) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสัมภาษณ์อาศัยแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสนับสนุนข้อมูลในการวิเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นภาพรวมแล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) ความถี่ (frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย (Mean) 4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านกายภาพ	4.37	0.80	มาก	2
2. ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	4.08	1.23	มาก	4
3. ด้านการเรียนการสอน	4.04	0.87	มาก	5
4. ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน	4.39	0.73	มาก	1
5. ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	4.33	0.68	มาก	3
รวม	4.27	0.84	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ด้านกายภาพ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การดำเนินงาน “ด้านกายภาพ” 2) การดำเนินงาน “ด้านกิจกรรมประจำวันพระ” 3) การดำเนินงาน “ด้านการเรียนการสอน” 4) การดำเนินงาน “ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร” 5) การดำเนินงาน “ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ” สรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงาน “ด้านกายภาพ” มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรมีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ ติดไว้หน้าโรงเรียนให้เห็นเด่นชัดและมีรายละเอียดครบถ้วน 2) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรมีพระพุทธรูปบริเวณประตูทางเข้าโรงเรียนพร้อมทั้งเครื่องบูชาเพื่อให้นักเรียนได้ไหว้ทุกวัน เมื่อเข้า และ ออกจากโรงเรียน 3) โรงเรียนควรมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนทุกห้องเรียนด้านหน้าของห้องเรียน และควรทำความสะอาด 4) ควรดำเนินการจัดทำพุทธาษิต วาเทธรรม พระราชดำรัส ติดตามที่ต่างๆ และมีการปรับปรุงอยู่เสมอโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ 5) ภายในบริเวณโรงเรียนควรสะอาด สงบ ร่มรื่น ควรแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละห้องเรียน หรือกลุ่ม มีการดูแลทำความสะอาดห้องเรียนเป็นอย่างดีโดยมีนักเรียนเป็นส่วนร่วมในการรับผิดชอบเวรทำความสะอาดห้องเรียนในแต่ละห้องเป็นอย่างดีเหมาะแก่การทำกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ 6) ควรมีห้องพระพุทธรูปศาสนา และลานปฏิบัติธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติธรรม และควรมีตารางการใช้งานห้องพระพุทธรูปศาสนา และมอบหมายให้นักเรียนมีส่วนร่วมดูแลรักษา 7) ดำเนินการนโยบายลดละเลิกอบายมุข ทั้งในส่วนครู บุคลากร ทางการศึกษา ผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่แท้จริงในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

2. การดำเนินงาน “ด้านกิจกรรมประจำวันพระ” มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรแต่งกายด้วยการสวมชุดขาวมาโรงเรียนในทุกวันพระ หรือ กำหนดไว้ 1 วันในทุกสัปดาห์ ของผู้บริหาร ครู และนักเรียน เป็นการส่งเสริมโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำอย่างชัดเจน 2) ควรมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรม หรือทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ และอาจจะจัดกิจกรรม สวดมนต์ ฟังธรรมในช่วงบ่ายของวันศุกร์ก่อนเลิกเรียน 3) ควรส่งเสริมให้ครู นักเรียนรับประทานอาหารมังสวิรัตินมื่อกลางวัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน 4) ควรสวดมนต์แปลในตอนเช้าในกิจกรรมหน้าเสาธง หรืออย่างน้อยในช่วงบ่ายของวันศุกร์ก่อนเลิกเรียนในแต่ละสัปดาห์

3. การดำเนินงาน “ด้านการเรียนการสอน” มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรบริหารจัดการ เจริญปัญญาด้วยการนั่งสมาธิฝึกจิตใจให้สงบ แผ่เมตตาให้ตนเองและสรรพสัตว์ การฝึกปฏิบัติทั้งครูและนักเรียนก่อนทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ก่อนทำกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิในการรับความรู้ 2) ควรบูรณาการวิถีพุทธเข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เขียนแผนการสอนที่บูรณาการวิถีพุทธ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำหลักธรรมเข้าบูรณาการในทุกกิจกรรมและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ควรพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม หรือกิจกรรมจิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 4) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกคน ควรไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละครั้งโดยมีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ 5) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกคนควรเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. การดำเนินงาน “ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร ” มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรส่งเสริมให้ครู นักเรียนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ควรส่งเสริมให้ ครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียน ทักทายกันด้วยการไหว้ มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีความจริงใจต่อกัน 3) ควรส่งเสริมกิจกรรมการรับประทานอาหาร ไม่เสียงดัง ไม่หกเลอะเทอะ ไม่เหลื่อ และพิจารณาดูว่าอาหารมีอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง 4) ควรส่งเสริมกิจกรรมการประหยัด การออม การถนอมใช้เงิน และสิ่งของอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย 5) ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่มีนิสัยใฝ่รู้ สู้สิ่งยาก

5. การดำเนินงาน “ด้านการส่งเสริมวิสุทธิโพธิ์” มี 8 แนวทาง ได้แก่ 1) ไม่อนุญาตให้ขายอาหารที่ไม่มีประโยชน์หรืออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ เช่น น้ำอัดลม ของหวาน อาหารทอด ขนมขบเคี้ยว ขนมปังกรอบ หากรับประทานบ่อยครั้งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพไม่มีขายในโรงเรียนและโรงอาหาร 2) การกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจในเหตุผล และประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน 3) ชื่นชมคุณความดีนักเรียน หน้าเสาธงทุกวัน 4) จัดให้ครู ผู้บริหาร และนักเรียนมีสมุดบันทึกความดี และยกย่องผู้ปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ 5) จัดกิจกรรมที่สะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ในคาบโฮมรูม 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครูและบุคลากรของโรงเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตน ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยการสอบนันทธรรมไตร โท และเอก 7) การบริหารจัดการ เจริญปัญญาก่อนการประชุม และ 8) นิมนต์พระ และเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการบริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก อภิปรายได้ว่า แนวการดำเนินการ และจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์แต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันได้ ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ก้าวอย่างชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง ศิล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการบนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาส่งเสริมการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดแนวดำเนินการโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ในภาพเบื้องต้นที่โรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ประกอบด้วย การบริหารจัดการโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ การจัดวิสุทธิโพธิ์สู่วิถีการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางการบริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีการดำเนินการครบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ด้านการส่งเสริมวิสุทธิโพธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา สังวิบุตร (2565) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์สู่ความเป็นโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำของโรงเรียนโคกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ของโรงเรียนโคกล่ามพิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำ และโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์พระราชทาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์สู่ความเป็นโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำ ของโรงเรียนโคกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ของโรงเรียนโคกล่ามพิทยาคมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้

1) ด้านกายภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ด้านกายภาพสถานศึกษาจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม การพัฒนา ศิล สมาธิ และปัญญา มีศาลา

พระพุทธรูปที่เด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนาที่เหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการผู้เรียน หรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้มีใจสงบ และส่งเสริมปัญญา ธรรมะ มีปัญญา นิเทศ ป้ายคุณธรรม ดูแลเสียงต่างๆ มิให้อีกทีก ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียง ก็ฝึกพัฒนาเลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา โดยโรงเรียนรับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาด ของสถานที่บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ให้สะอาด เรียบร้อย มีระเบียบอยู่เสมอ และ โรงเรียนจัดบริเวณโรงเรียนให้ปลอดจากสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาทั้งปวง ใช้เสียงตามสายเปิดเพลง สวดสรรเสริญคุณธรรม และบทความด้านพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริม สมาธิ และประเทืองปัญญาแก่ทุกคนที่ได้ยิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา สัจจิบุตร (2565) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้านกายภาพอยู่ในระดับมาก

2) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติ บูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต จัดกิจกรรมเข้าวัดในวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนา จัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือทำบุญตักบาตรในวันสำคัญ ส่งเสริมให้นักเรียน ครู รับประทานอาหารมังสวิรัตในมื้อกลางวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร สุ่มมาตย์ และ วิมลพร สุวรรณแสนทวี (2566) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจกรรมประจำวันพระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ด้านการศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธด้านการเรียนการสอนนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น โดยที่โรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ จัดให้ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม หรือกิจกรรมจิตอาสา ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับคู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้บอกแนวทางการประเมินตามแนวทางการประเมิน ด้านการเรียนการสอน 5 ประการ ดังนี้ 1) บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน เข้า บำย ทั้งครู และ นักเรียน 2) บูรณาการวิถิพุทธทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 3) ครู พานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 4) ครู ผู้บริหาร และนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ 5) ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนทุกคน เข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ครู และนักเรียนในโรงเรียน ทักทายกัน ด้วยการไหว้ มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีความจริงใจต่อกัน และ โรงเรียน

ส่งเสริมให้ครู นักเรียนมีวิถีชีวิตที่ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สนับสนุนให้บุคลากร นักเรียนและผู้บริหารเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรธนา สักวิบุตร (2565) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสู่ ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของ โรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน อยู่ในระดับมาก

5) ด้านส่งเสริมวิถิพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิ พุทธคือมีการเตรียมบุคลากรผู้เกี่ยวข้องแผนงานทรัพยากรที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธา และฉันทะในการพัฒนาเพื่อ ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาฉิธรรมในการพัฒนาผู้เรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขา อย่างต่อเนื่องโดยใช้สภาพ และองค์ประกอบที่ชัดเจน ผู้บริหารกำกับดูแล ส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติ ตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดขึ้น โรงเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญาก่อนการประชุม ทั้งคณะครู นักเรียน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร สุ่มมาตย์ และวิมลพร สุวรรณแสนทวี (2566) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โรงเรียนสนับสนุนให้มีพระสงฆ์เข้ามาสอนศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอโรงเรียนสนับสนุน ให้จัดกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีล และแผ่เมตตา เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่ดูด่า นักเรียนและข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ โรงเรียนสนับสนุนให้ขายอาหารสุภาพ ไม่มีขนมกรุบกรอบ ของทอด อาหารขยะ น้ำอัดลมและนักเรียนไม่รับประทานอาหารขยะหรืออาหารที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีทั้งหมด 29 แนวทาง ประกอบด้วย “ด้านกายภาพ” มี 7 แนวทาง โรงเรียนควรปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้ตรงประเด็นโดยดูจากตัวชี้วัดด้านกายภาพของโรงเรียนวิถิพุทธให้ครบ ทุกประเด็น 1) ควรมีป้ายโรงเรียนวิถิพุทธ ติดไว้หน้าโรงเรียนให้เห็นเด่นชัดและมีรายละเอียดครบถ้วน 2) ควร มีพระพุทธรูปบริเวณประตูทางเข้าโรงเรียนพร้อมทั้งเครื่องบูชาเพื่อให้ให้นักเรียนได้ไหว้ทุกวัน เมื่อเข้า และ ออก จากโรงเรียน 3) ควรมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนทุกห้องเรียนด้านหน้าของห้องเรียน และควรมีการทำ ความสะอาดอยู่เป็นประจำ และมีการไหว้พระเคารพพระพุทธรูปอยู่เป็นประจำ 4) ควรจัดทำพุทธาษิต วาเทธรรม พระราชดำรัส ติดตามที่ต่างๆ และปรับปรุงอยู่เสมอโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ 5) ภายในบริเวณ โรงเรียนควรสะอาด สงบ ร่มรื่น ควรแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละห้องเรียน หรือกลุ่มดูแลทำความสะอาด ห้องเรียนเป็นอย่างดีโดยมีนักเรียนเป็นส่วนร่วมในการรับผิดชอบเวรทำความสะอาดห้องเรียนในแต่ละห้องเป็น อย่างดีเหมาะแก่การทากิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ 6) ควรมีห้องพระพุทธศาสนา และลานปฏิบัติธรรม เพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติธรรม และควรมีตารางการใช้งานห้องพระพุทธศาสนา และมอบหมายให้นักเรียนมีส่วนร่วม ดูแลรักษา 7) การไม่มีครู บุคลากร ผู้บริหาร และนักเรียนไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียนเลย นั้นทำให้สามารถพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำได้ง่าย ด้านกิจกรรมประจำวันพระ 1) ควรแต่งกายด้วยการสวมชุดขาวมาโรงเรียนในทุกวันพระ หรือ กำหนดไว้ 1 วันในทุกสัปดาห์ ของผู้บริหาร

ครู และนักเรียน เป็นการส่งเสริมโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำอย่างชัดเจน 2) ควรจัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรม หรือทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ และในช่วงบ่ายของวันศุกร์ก่อนเลิกเรียน 3) ควรส่งเสริมให้ครู นักเรียนรับประทานอาหารเช้าในมื้อกลางวัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน 4) ควรสวดมนต์แปลในตอนเช้าในกิจกรรมหน้าเสาธง หรืออย่างน้อยในช่วงบ่ายของวันศุกร์ก่อนเลิกเรียนในแต่ละสัปดาห์

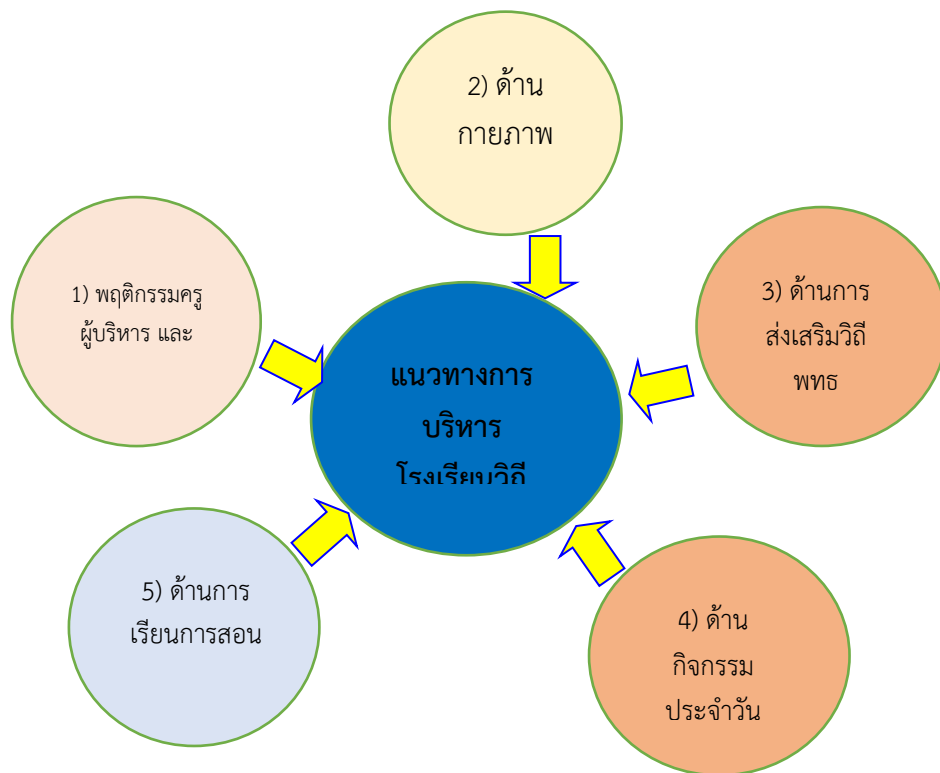
ด้านการเรียนการสอน 1) ควรมีการบริหารจิต เจริญปัญญา การฝึกปฏิบัติทั้งครูและนักเรียนก่อนทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ก่อนทำกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสมาธิในการรับความรู้ 2) ควรมีการบูรณาการวิถีพุทธเข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เขียนแผนการสอนที่บูรณาการวิถีพุทธ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำหลักธรรมเข้าบูรณาการในทุกกิจกรรมและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ควรพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม หรือกิจกรรมจิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 4) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกคน ควรปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละครั้งโดยมีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ 5) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกคนควรเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร 1) ควรส่งเสริมให้ครู นักเรียนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ควรส่งเสริมให้ ครู บุคลากร และนักเรียน ในโรงเรียน ทักทายกันด้วยการไหว้ มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีความจริงใจต่อกัน 3) ควรส่งเสริมกิจกรรมการรับประทานอาหารเช้า ไม่เสียงดัง ไม่หกเลอะเทอะ ไม่เหลือ และพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารเช้าทุกครั้ง 4) ควรส่งเสริมกิจกรรมการประหยัด การออม การถนอมใช้เงิน และสิ่งของอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย 5) ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่สุข ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 1) ไม่มีอาหารที่ไม่มีประโยชน์ขายในโรงเรียนและโรงอาหาร 2) การกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจในเหตุผล และประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน 3) ชื่นชมคุณความดีนักเรียน หน้าเสาธงทุกวัน 4) จัดให้ครู ผู้บริหาร และนักเรียนมีสมุดบันทึกความดี และยกย่องผู้ปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ 5) จัดกิจกรรมที่สะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี ในคาบโฮมรูม 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครูและบุคลากรของโรงเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตน ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยการสอบนักรธรรมตรี โท และเอก 7) การบริหารจัดการ เจริญปัญญาก่อนการประชุม และ 8) นิมนต์พระ และเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา มาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณภา สักวิบุตร (2565) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร

และนักเรียน มี 5 แนวทาง 2) ด้านกายภาพ มี 7 แนวทาง 3) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ มี 8 แนวทาง 4) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ มี 4 แนวทาง และ 5) ด้านการเรียนการสอน มี 5 แนวทาง นำเสนอดังภาพต่อไปนี้

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านพุทธกิจกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ด้านกายภาพ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการเรียนการสอน ส่วนแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การดำเนินงาน “ด้านกายภาพ” 2) การดำเนินงาน “ด้านกิจกรรมประจำวันพระ” 3) การดำเนินงาน “ด้านการเรียนการสอน” 4) การดำเนินงาน “ด้านพุทธกิจกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร” 5) การดำเนินงาน “ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับมาก แต่ด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น โรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งควรเป็นด้านที่ได้รับการปฏิบัติมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

2.1) จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 1 ด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธ และจะยกระดับเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำและโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทานควรเห็นความสำคัญในด้านการเรียนการสอนเป็นอันดับต้นๆ และด้านอื่น ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อพัฒนาให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพต่อไป

2.2) ควรนำแนวทางของโรงเรียนวิถิพุทธ สู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และกว้างขวางในทุกโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดแก่เยาวชนของชาติ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรมีการวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 1

3.2) การประเมินโรงเรียนวิถิพุทธในแต่ละรุ่นแต่ละปีมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินทุกรุ่นทุกปี ควรมีการศึกษาในด้านอื่นๆ และของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

เกษร สุ่มมาตย์ และ วิมลพร สุวรรณแสนทวี. (2566). แนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

วรรณภา สังวิบุตร. (2565). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของโรงเรียนโคกกล่ามพิทยาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). อัตลักษณ์ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ปีที่ 9. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.vitheeбудdha.com/main.php?url=about&code=result>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินทวามกราฟฟิค จำกัด.